

Ärende: VN/7050/2023

Utkast till riksomfattande program för ungdomsarbete och ungdomspolitik (RUNGPO) 2024-2027

Lausunnonantajan lausunto

Regeringens ungdomspolitiska mål och åtgärder; Korg 1: Varje ung har en väg som leder framåt

Svenska Finlands folkting (Folktinget) tackar för möjligheten att lämna utlåtande om utkastet till riksomfattande program för ungdomsarbete och ungdomspolitik (RUNGPO) 2024-2027. I enlighet med sitt lagstadgade uppdrag (lag om Svenska Finlands folkting 1331/2003) tar Folktinget ställning endast till aspekter som berör den svenskspråkiga befolkningens språkliga rättigheter.

I programmet konstateras i fråga om den grundläggande utbildningen, gymnasieutbildningen och yrkesutbildningen att en fungerande och enhetlig elevhälsa ska säkerställas genom samarbete mellan kommunerna, välfärdsområdena och utbildningsanordnarna. Folktinget önskar framhålla att all planering av samarbeten för att säkerställa en fungerande och enhetlig elevhälsa bör göras parallellt på finska och svenska. Sedan social- och hälsovårdsreformen trädde i kraft har Folktinget uppmärksammat om att det svenskspråkiga samarbetet och informationsgången mellan bildningssektorn och välfärdsområdena inte har fungerat, att det har förefallit oklart hur man ska arbeta tillsammans strategiskt, samt att strukturerna är oklara gällande till exempel vilken instans som har beslutanderätt i olika frågor.

Det fastslås i programmet att de studerandes goda psykiska och fysiska hälsa och sociala välbefinnande främjas och upprätthålls inom läroanstalten främst genom förebyggande generellt inriktad elevhälsa som stöder hela läroanstalten. Det finns dock i nuläget stora brister i tillgången på svenskspråkig personal inom elev- och studerandevården, vilket leder till utmaningar för elevvårdstjänsterna inom de svenskspråkiga verksamheterna. Särskilt bristen på svenskspråkiga skolpsykologer i kombination med den ökade efterfrågan på tjänster leder till att resurserna i nuläget främst måste allokeras till den individuella elev- och studerandevården, vilket leder till att resurserna inte räcker till för arbetet med den gemensamma elev- och studerandevården.

Folktinget har även uppmärksammat om att bristen på svenskkunniga skolpsykologer i vissa områden leder till sämre tillgång till individuella tjänster för svenskspråkiga elever, än för finskspråkiga. I resultaten från den senaste Hälsa i skolan-enkäten som utfördes 2023 framgår ett flertal skillnader i välbefinnandet bland eleverna i de svenskspråkiga skolorna, jämfört med de finskspråkiga. Bland annat framgår att eleverna i årskurs 8 och 9 samt studerandena inom gymnasieutbildning och yrkesutbildning i de svenskspråkiga skolorna upplevde mer sällan att de fått hjälp och stöd för sitt välmående av yrkesutbildade personer inom elevvårdstjänsterna än eleverna i de övriga skolorna, trots att de uppgav att de besökt elevvårdstjänsternas mottagningar oftare än eleverna i de övriga skolorna.

En analys av hur lägesbilden ser ut på det svenskspråkiga fältet för elev- och studerandevård, särskilt sedan social- och hälsovårdsreformen trädde i kraft, saknas i programmet. Utmaningarna och de särskilda behoven avseende svenskspråkig verksamhet bör utredas i syfte att kunna säkerställa likvärdiga möjligheter för finsk- och svenskspråkiga ungdomars välbefinnande. Noggrann planering och riktade åtgärder som bland annat avhjälpas personalbristen krävs för att uppnå en likvärdig elev- och studerandevård även på svenska.

Folktinget noterar programmets skrivning ur regeringsprogrammet om verkstadsverksamheten för unga gällande att det ska göras satsningar på tillgången till tjänster på båda nationalspråken. Folktinget önskar dock att programmet hade öppnat upp mer om konkreta åtgärder för hur dessa satsningar ska göras på svenska.

Regeringens ungdomspolitiska mål och åtgärder; Korg 2: Mångsidig kunskap och verktyg för att stödja ungas psykiska välbefinnande

I programmet konstateras, i enlighet med regeringsprogrammet, att de ökade psykiska problemen bland unga kräver målmedvetna åtgärder samt att tillgången till mentalvårdstjänster ska förbättras skyndsamt. Det framgår dock inte direkt i programmet vilka åtgärder som ska vidtas för att förbättra tillgången till mentalvårdstjänster. Direkta slutsatser om orsakerna till bristerna i tillgången till tjänster dras inte heller.

Folktinget önskar framhålla att bland annat den stora bristen på svenskkunnig vårdpersonal och avsaknaden av planerade svenskspråkiga servicestrukturer i tvåspråkiga vårdorganisationer medför att det är svårt att få särskilt svenskspråkig vård för psykisk ohälsa. Detta slår naturligtvis hårt mot barn och unga som mår allt sämre sedan covid 19-pandemin. Det har kommit till Folktingets kännedom att ungdomar i huvudstadsregionen bollar mellan tjänsterna vid elev- och studerandevården, ungdomsstationer och specialistsjukvården med följderna att de inte får rätt vård i rätt tid, på grund av bristen på svenskkunnig personal vid de olika instanserna. Detta leder till exempel till långa kötider och att vissa inte får hjälp över huvud taget på sitt eget språk. En extra stor belastning läggs därför på elevvårdspersonalen då de ibland är den enda kontakten som kan ta emot de unga på svenska.

Inför att beslut ska fattas om hur tillgången till mentalvårdstjänster ska förbättras vore det viktigt att det noteras i programmet att tillgången till svenskspråkiga tjänster är i ett sämre utgångsläge än tillgången till finskspråkiga tjänster. För att kunna uppnå programmets mål 4 att alla unga ska ha tillgång till mentalvårdstjänster av hög kvalitet i rätt tid bör därför en av programmets åtgärder vara att utreda vilka utmaningar och behov som finns avseende de svenskspråkiga mentalvårdstjänsterna. Det krävs särskilda insatser och specialanpassade lösningar för att kunna säkerställa tillgången till tjänster på ett likvärdigt och kvalitativt sätt på båda språken. Detta är särskilt viktigt med hänvisning till införandet av terapigaranti, för att kunna säkerställa att den faktiskt uppfylls även för svenskspråkiga unga.

Regeringens ungdomspolitiska mål och åtgärder; Korg 3: Ungas välbefinnande stöds genom ökad delaktighet, gemenskap och trygghet

Folktinget önskar understryka att de insatser som görs för fortbildning av personal och ledning inom småbarnspedagogiken och undervisningsväsendet avseende pedagogisk kompetens bör göras och planeras parallellt även på svenska.

Riktlinjer för stödet till ungdomsarbete och ungdomsverksamhet

Folktinget önskar framhålla behovet av att det arbete som undervisnings- och kulturministeriet svarar för enligt ungdomslagen bör planeras och genomföras parallellt på svenska, såväl inom statsförvaltningen som gentemot kommunerna, regionförvaltningsverken, de regionala samordnarna för det grundläggande ungdomsarbetet och övriga aktörer. Särskilt då nya processer inleds är det viktigt att verksamhet på båda språken planeras parallellt från början.

- Prioriteringar för godkännande av rätten till statsbidrag för kompetenscentrum på ungdomsområdet

Folktinget noterar att kompetenscentren ska utarbeta en plan för tvåspråkighet i sin inre och yttre verksamhet, vilket är mycket bra.

Under programmets rubrik "stöd för ledningen av arbetet för ungas välbefinnande" önskar Folktinget påminna om att samla in information och underlag som berör även den svenskspråkiga befolkningen. Insamlingen bör planeras systematiskt på båda språken redan från början. Även de utrednings- och forskningsdata som produceras inom kompetenscentrumverksamheten bör fästa avseende vid båda språkgrupperna.

Finlands mål för det internationella och europeiska samarbetet på ungdomsområdet

-

Andra synpunkter på programme

Folktinget noterar att programmet överlag inte behandlar tillgodoseendet av de språkliga rättigheterna.

Kotzev Christine
Svenska Finlands folkting